

cultuur & media

IN HET NIEUWS

MARCEL

Dagboekcitataten

Het *Algemeen Dagblad* publiceerde zaterdag een artikel van Marcia Nieuwenhuis en Tobias den Hartog over de verziekte werksfeer binnen Forum voor Democratie. De strekking: de leider van Forum, Thierry Baudet, is racistisch, intimideert en gooit intern met lege flessen naar medewerkers.

Het verrast niet. Na alle openlijk gevoerde ruzies binnen die partij verwacht je niet anders.

Het AD schrijft dat 'het onderzoek' leunt op 'enkele honderden pagina's correspondentie, zoals vertrouwelijke mails, dagboektekeningen en app-berichten'.

Henk Otten, denk je dan.

Het AD sprak ook nog met zeventien betrokkenen, onder wie veertien ex-FVD'ers, die anoniem blijven.

Het is een inmiddels beproefde methode. Gal spui je onherkenbaar. In het geval van FVD logisch omdat de hardcore achterban niet terugdeinst voor (online) bedreigingen.

In de praktijk leunde het artikel echter vooral op dagboekfragmenten van een door Thierry Baudet geïntimideerde medewerker en een voor hem dus ook makkelijk te traceren persoon. Het leverde niet de minste, of eigenlijk de beste citaten op, een ervan - 'Het beest was ontwaakt, Thierry ging helemaal los op mij' - werd zelfs gepromoveerd tot kop van het artikel.

Op de avond van 1 mei 2020 gooit Thierry Baudet een aantal lege flessen in de richting van de medewerker die daarover in zijn dagboek schrijft.

Na alle openlijk gevoerde ruzies binnen die partij verwacht je niet anders

Het AD citeert uitbundig uit screenshots van het dagboek van de medewerker. Hoe hij werd vernederd, hoe hij een schaduw van zichzelf werd en hoe hij uiteindelijk herstelde van wat hem was overkomen. Daarna sluit de krant af met: 'De betrokken medewerker die de dagboektekeningen optekende, wil deze niet verder toelichten. „Het is voor mij een afgesloten hoofdstuk, waar ik liever niet meer op terugblik. Ik vind het spijtig dat een persoonlijk verslag in handen van het AD is gevallen.’'

Los van de onprettige inhoud gingen bij mij alle alarmbellen af over de ethiek bij het Algemeen Dagblad.

Heel veel vragen.

Wie stuurt screenshots van dagboekfragmenten naar het Algemeen Dagblad? Hoezo worden deze teksten waarvan de schrijver makkelijk achterhaald kan worden tegen zijn wil in toch gewoon afgedrukt? Wat zijn dat voor journalistieke methoden? Of is dit een verhaal van een dusdanig maatschappelijk belang waarvoor een enkeling desnoods maar moet bloeden?

Het was al lang een publiek geheim dat de oliebollen van een bepaalde bakker geen voldoende zouden halen in de test, ze zijn namelijk niet te vreten en veel te vet. Daarna kwam het AD met dagboekfragmenten van 'een keukenhulp' waaruit blijkt dat de kok niet kan koken en zijn keuken ook niet fris was. Voor wie is dit vervelender: voor de kok of voor zijn hulp?

Marcel van Roosmalen schrijft op deze plek een wisselcolumn met Ellen Deckwitz.

Zo leest u de NRC waardering

●●●●● buitengewoon
●●●●○ zeer goed
●●●○○ goed
●●○○○ matig
●○○○○ zwak

'Water' is een ontdekkingsreis door het poolgebied

EXPOSITIE Op de tentoonstelling 'Water' van Tjibbe Hooghiemstra komen de werelden van kunst en poolexpedities samen.

Door onze medewerker **Kester Freriks**

Op de museumvloer ligt een cirkel, onmiskenbaar een poolcirkel. Er staan woorden op geschreven, zoals over het „kristallijn rinkelen“ van smeltend ijs „en de bevoren verte“. *Water* heet de expositie van de Friese kunstenaar Tjibbe Hooghiemstra (1957) in Museum De Buitenplaats in Eelde. Evengoed zou die *IJs* kunnen heten: de twintig grote schilderijen beelden in de kleuren helwit, blauw, okergeel, loodgrijs en ultramarijn ijskliffen en ijschotsen uit. We betreden aan de hand van schilderijen, kleurtekeningen, schetsen en tekeningen in Japanse inkt de ijskoude wereld van de polen.

Een tekst van Herman Melville uit de roman *Moby Dick* (1851) vertelt over de hallucinerende verwarring die iemand bevangt die langdurig in de koudste zones van de aarde verblijft: hijervaart die als „de Zwarte Zee bij een middernachtelijke storm“ of „een wintertafereel aan de noordpool“.

Rondom de cruciale schilderijen

zijn tal van kleinere werken opgehangen die veelal schetsmatig de ijswoestijen weergeven. Het zijn collages van uiteenlopende afbeeldingen in verschillende afmetingen en van uiteenlopend materiaal vervaardigd. Als een soort beeldverhaal of een schetsboek. In veel van zijn werk, ook ditmaal, gebruikt Hooghiemstra oude kaart- en atlasbladen als drager voor de tekeningen. Zo zien we een krijt witte ijsberg tegen een dreigend-zwarte achtergrond getekend op een 'Position Plotting Sheet' uit 1947. Dat is een mooi beeld, de ijsberg vastgelegd in coördinaten.

Geheimen

De tentoonstelling vertelt feitelijk het verhaal van de Britse poolreiziger Robert Scott die in maart 1912 tijdens zijn tweede expeditie de dood vond op Antarctica. Hij en zijn teamleden arriveerden op de geografische Zuid-pool in januari van dat jaar en troffen daar de tent van de Noor Amundsen aan, die ruim een maand eerder, december 1911, dezelfde plek bereikte. De desillusie was immens. Op de tent wapperde trots de Noorse vlag. Op tekeningen zien we, soms ex-

Tjibbe Hooghiemstra, 'zonder titel'.

treem gestileerd, de driehoekige vorm van Amundsens pooltent zoals die door Scotts team werd gefotografeerd en getekend. Scott vond de dood in een tent van dezelfde simpele vorm. In elke collage treffen we behalve de tent ook het getekende portret aan van zijn vrouw, kunstenaars Kathleen Scott. Soms zien we haar in het zwart van de rouw, dan gevangen achter tralies.

Het kost enige tijd voordat de expositie haar geheimen prijsgeeft. De verrassing die alles in perspectief plaatst, vindt de bezoeker op de eerste verdieping. Daar ontwierp Hooghiemstra een installatie met een lege tafel, stoel, enkele zeer donkere nachtlandschappen en op de muur geprojecteerd de afscheidsbrief die Scott aan Kathleen schreef, een aangrijpende tekst oog in oog met de na-

FOTO: S. JOHNSTOEI

derende dood in het ijs. Hij richt de brief tot haar als „weduwe“. De kleine ruimte waarin deze installatie staat, heeft schuine wanden en plafond, en heeft daardoor iets van de beklemmende sfeer van de tent waarin de poolreiziger zijn laatste levensdagen verbleef, omringd door een hevige sneeuwstorm.

In *Water* komen verschillende werelden samen: die van kunst, literatuur en van historische poolexpedities. De bezoeker krijgt een informatiebulletin uitgereikt met uitleg en foto's van Scotts dramatische ontdekkingsreis en van Kathleen. Vooral het portret van Kathleen uit 1907 is indrukwekkend: zwart haar, scherpe donkere blik. Ben je haar in de collage projecteerd de afscheidsbrief die Scott aan Kathleen schreef, een aangrijpende tekst oog in oog met de na-

van lijnen en krassen. Hooghiemstra werkt met gemengde technieken, variërend van inkt, krijt, houtskool en potlood tot acrylverf op antiek papier en linnen.

De tentoonstelling zelf is als een ontdekkingsreis. Op het eerste gezicht trekken de grote schilderijen met de vele ijzige kleuren de aandacht, maar gaandeweg ontdek je de betekenis van de kleinere werken. De rouwzwarte portretten van Kathleen. De lijnen die over de zeekaarten lopen en de routes lijken uit te zetten. Of ijschotsen die als witte wolken zijn en omgekeerd. Ze spiegelen elkaar. Wit, vele tinten blauw en zwart zijn de overheersende kleuren. Hooghiemstra varieert en herhaalt zijn thema's, wat een extra dimensie geeft: ijslandschappen lijken eentonig, maar als je goed kijkt, zie je nu-

ances van geel in het ultramarijn. Ijsbergen kunnen zelfs fluweelzwart zijn of zwart-blauw. Opeens zie je op meerdere, kleinere werken een ijsbeer, met 'Noordpool' ermaast geschreven. Dit dier kan Scott nooit gezien hebben, op Antarctica komen ze niet voor. Ze zijn telkens getekend op een ijschots, en aldooor alleen. En ze ogen lieflijk, met rondingen van het lichaam. Symbolen van smeltend ijs en een verdwijnende poolwereld. Dit geeft aan *Water* een bijzondere, actuele dimensie.

Recensie Tentoonstelling

Tjibbe Hooghiemstra – Water. T/m 18/6. Museum De Buitenplaats, Eelde. Catalogus: Uitg. Van Spijk Art Books € 22,50. Inl: museumdebuitenplaats.nl ●●●●○

Humor in 'Dieven' ten koste van diepgang

Recensie Theater

Dieven. Door Toneelschuur Producties. Gezien: 6/4. De Schuur (Haarlem). Tournee t/m 11/5. ●●●●○

De personages in het oeuvre van de Duitse toneelschrijver Dea Loher zijn vaak met elkaar verbonden door hun isolement. *Dieven* (2011) draait om een groep dolende mensen die elkaar proberen te ontmoeten, die allemaal worstelen met angsten en verlengans, daarin op elkaar lijken maar niet bij machte zijn hun worstelingen te delen.

Twee jaar geleden toonde regisseur Jessie L'Herminez (1990) in Ionosco's *Stoelen* - haar eerste voorstelling bij Toneelschuur Producties - een voorliefde voor personages die hun overwoekerende eenzaamheid het liefst toetsen aan een ander. Ze viel op met een uitgesproken fysieke, beëdende signatuur: zeer gedurfd voor een jonge maker, en daarom alleen al de moeite van het volgen waard.

Ook in haar encensering van *Dieven* blijft L'Herminez categorisch weg van realisme: ze kiest voor een vervreemdende speelstijl, die identificeert met de personages bewust bemoeilijkt. In een statische cadans schuiven de (genderblind gecast) personages tussen de coulissen, vastgesnoerd in strak choreografeerde bewegingspatronen, hun zinnen vaak frontaal op de zaal declamerend. Daarmee benadrukt de regisseur hoe beperkt de bewegingsvrijheid van deze personages is. Binnen die vastomlijnde kaders wordt het extra moeilijk elkaar te ontmoeten.

Deze interessante keuzes worden wat al te volhardend doorgevoerd. L'Herminez brengt een vooral monotone cadans aan in Lohers muzikale taal. Vermoedend is daarbij het projectiescherp op het achtertoneel, waar op kunstenaarscollectief Pensive Vijf vier gedurende de hele voorstelling verwrongen, fluide videobeelden op de kijker afvuurt: in elkaar overlappende beelden van onder meer industrie,

huizen, natuur of ingewanden, die steeds net veranderen voordat ze in hun eigenlijke plooi vallen. Het herinnert de kijker ten overvloed en nogal opzichtig aan een doordenderende wereld buiten de arena van de personages, dichtbij maar onbereikbaar.

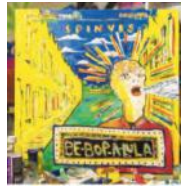
Dat L'Herminez haar vormkeuzes consequent doorvoert is evengoed een kwaliteits als een tekortkoming. Door het groteske spel ligt er veel focus op de humor in Lohers collage-stuk, maar daardoor raakt de inherente tragiek van Lohers personages enigszins ondergesneeuwd. Niet alle spelers weten binnen de beperkingen die de regisseur hen oplegt relief aan hun personages te geven. Als dat wel lukt - bijvoorbeeld als Nanette Edens als hoogbejaarde man mentaal instort vanwege het verlies van zijn zoon - is deze *Dieven* op zijn best, juist omdat je niet berekend bent overvallen te worden door verdriet dat zo intens is, en zo vreselijk eenzaam.

Sander Janssens

Spinvis sleept je mee in zijn wonderwereld

Album Pop

Spinvis
Be-Bop-A-Lula
●●●●○

Muziek is een bron van troost, zei de grote Jan Rot (1957-2022) ooit over de zalvende werking die zijn held Roy Orbison op hem had. Zet die gedachte voort en je komt uit bij 'Paradijs', een verrassend funky nummer op het zevende Spinvis-album *Be-Bop-A-Lula*. In een woordenvloed die zo langzamerhand Spinvisiaans genoemd mag worden somt Erik de Jong op realistisch-poëtische wijze de dingen op die er allemaal mis kunnen gaan in de wereld van nu; de kleine en grote teleurstellingen waar een welwillend mens op stuit. „Je doet je best maar er is iets stuk“, zingt De Jong over de aarde die beeft en het water dat stijgt in het paradijs.

„Ze houdt van jou“ is zijn troostrijke conclusie in dit sleutelnummer

van een album dat losjes geënt is op de geboorteschreeuw van de rock-'n-roll, zoals Gene Vincent die in 1956 losliet met de schijnbare onzinnigheid van de bop-a-lula. De coronacrisis had weinig vat op Spinvis' werkwijze: opnemen in de studio onder zijn huis, gastrollen voor celliste Saartje van Camp en violiste Merel Junge, afmischen via „een zeldzaam speakertje uit 1950 dat precies de goede sound had.“ Is het rock-'n-roll? De Jong weet het niet. „Je maakt iets en later zie je wel wat het eigenlijk is.“

Uit een lofi-geluidscollage rijst het machineritme van openingsnummer 'Tingeltangelhersenenpan' dat het credo 'alles kan' lanceert voor een album dat ontroert, aan het denken zet, een glimlach oproept en je meeneemt in de wonderde wereld van een zanger die kleine dingen groot, maar veelal grote dingen klein kan maken.

De opgeruimde sfeer van huppelnummer 'Lente '22' is bedrieglijk. Op subtiel manier behandelt het de ver-gankelijkheid van vriendschap, idea-

len en het leven. Geluk, of de onmogelijkheid daarvan, is een terugkerend thema in songs over een gouden bruilof, een verjaardag en het onvermijdelijke einde van de feestelijkheden.

'Icarus' bezingt de kleine heimweezon, de stille afscheidson en de beetje eenzaamzon, Spinvisianismen in optima forma tegen de achtergrond van een luchtbedblauwe hemelzee. Steelgitaar, kinderstemmen en een strijke maken er onweerstaanbare zonnenschijnop van.

De melancholie van 'Speel Dat Ik Leef' en het Tom Waits-achtige hakketakritme van 'Oogstlied' dragen bij aan het verhaal dat Spinvis vertelt in twaalf kleurrijke popsongs en twee instrumenten, waaronder het spookachtige titelnummer dat met zijn bibberende violen zo ver van Gene Vincent afwijkt als maar mogelijk is. *Be-Bop-A-Lula* staat bij Spinvis voor een levensgevoel dat nooit helemaal afis. Uit de barsten groeit de schoonheid.

Jan Vollaard

Özcen Akyol.

Een boekenprogramma dat wél wordt bekeken

Aan de keuze lag het niet, dit paasweekeinde. Die was best reuze. Nieuwe seizoenen voor oude goed bekeken bekenden: het negende seizoen voor *Even tot hier* (BNN-VARA), het tweede voor *Make up your mind* (RTL4) en het tiende voor *Boer zoekt vrouw* (KRO-NCRV) Plus één echt nieuw programma: *Alles is muziek* (RTL4), en een beetje nieuw: *Eus' boekenclub* (NTR). Tijdens de boekenweek had schrijver Özcen Akyol met een half zo lang programma mogen proberen of hij een boekenprogramma kon maken waar mensen wél naar zouden kijken.

Met de beste wil van de wereld lukte het me niet een lijn te ontdekken in het televisieaanbod, behalve dat alle boxen wel zo'n beetje werden aangetikt. Muziek, liefde, literatuur, een gemakkelijk verpakte boodschap, vermaak mét een boodschap. Een allegaartje van hoge, lage en subcultuur. Ik ga ze niet allemaal af, ik hou het even bij drie, en als ik nou begin bij mijn dieptepunt wordt alles vanzelf beter.

Alles is muziek. Twee teams met drie BN'ers, van wie er ten minste één kan zingen. In diverse spelrondes moeten de teams huis-tuin-en-keukenvoorwerpen zien te verwerven waarop en waarmee ze een bekend nummer ten gehore moeten brengen. Dus, aan het eind van de avond, betreden de BN'ers het podium en rammen als een soort Jostiband maat en melodie uit een waterkoker, een fles tequila, een babybadje, een spelbak, conservenblikjes en wat pijpjes bier. Ik weet het, het was zaterdagavond, het mag „leuk en lollig“ zijn, maar je kunt te veel van kijkers vragen.

Make up your mind, ook op zaterdagavond, heeft een hoog *The Masked Singer*-gehalte: welke BN'er schuilt er achter een extreme vermomming? Alleen, de uitdossing staat hier voor een statement. Dit is een podium waarop mannen transformeren tot vrouw. Hoe manniiger de man, hoe houtriger, gespierder, bebaarder en heteroseksueler - hoe baanbrekkender de gedaantewisseling wordt gevonden door de radende BN'ers en de jury van drag queens. Acteur Victor Reinier mag er als drag queen Vikkie Vuzz uitzien als een „ouwe sierparkiet“, dat „mannen zoals hij“ het aandurven publiekelijk hun vrouwelijke kant te showen, wordt gezien als opsteker voor iedereen die 'anders' is. Om het af te maken school daarom achter *mystery queen* Brooke Fields een vrouw: boerin Bertie.

De nieuwkomer die me het hardst liet nadenken was *Eus' boekenclub*. Waarom wordt hier wel naar gekeken en naar andere boekenprogramma's niet (of veel minder)? Te gast is een echte schrijver van „een van de we-nige goed verkopende Nederlandstalige romans“. Gijs Wilbrink die debuteerde met *De beesten*, een keurige vierballeer in *NRC*. Er is een echte dichter, Erik Jan Harmens die een eigen gedicht voordraagt. Er is een „prominente politicus“, staatssecretaris Gunay Usulu van Cultuur en Media. Zij leest een fragment voor uit haar lievelingsboek, *Een lied voor Achilles*, waarin schrijver Madeline Miller het „vrouwelijke perspectief“ biedt op de Trojaanse oorlog. Eus doet heus z'n best haar zoveel mogelijk persoonlijk te laten vertellen over haar vader, de zomerse autoren naar Turkije, haar eerste leeservaring, maar zij is niet meer te stoppen over wat de *Illias* van Homerus heeft betekend voor de Europese literatuur, ze noemt een Aeneas, een Joost van den Vondel.

Wat gebeurt hier? Slikken we het zuur omdat er een beetje zoet omheen zit? Is het vanwege de boekverzamelaar uit Zwolle die 844 uitvoeringen van Tolkiens *De hobbits* bezit in 87 talen? Komt het door de rubriek waarin een aspirant-schrijver (daar zijn er een miljoen van in Nederland) iets mag voorlezen uit eigen werk? Ik moest nog maar eens kijken. Voor nu eindig ik met laatste regel uit het gedicht *Zondag* van J.C. Bloem, waarmee Eus zijn programma begon: (...) het is even tussen twee stilten luid geweest.

Rinskje Koelewijn